



הנכס מוזמנים לסמינר עם

ד"ר יריב פניגר וד"ר הללי פינסון

אוני' בן גוריון

הסמינר יתקיים ביום ה' 11.01.21, כ"ז טבת תשפ"א, בשעות 16.00-14.30
מקוון בזום

נושא ההרצאה:

דפוסי השתתפות מגדריים במקצועות מדעים: בין מגזרים שונים

למרות המהפכה המגדרית שהתחוללה במאה הקודמת בהשכלה על שלביה השונים, במספר תחומים, ובעיקר במדעים וטכנולוגיה, נשים עדיין מהוות מיעוט מקרב הלומדים. בעשורים האחרונים אי-שוויון עיקש זה זוכה לתשומת לב רבה הן מצד המחקר האקדמי והן בקרב מקבלי החלטות, אבל למרות השקעות רבות במחקר ובתוכניות התערבות נראה כי השינויים בשטח קטנים ואיטיים למדי. בדעת הקהל במדינות המפותחות, וגם בקרב חלק מקהילת המחקר שלהן, מקובל לראות את הייצוג הנמוך של נשים בחלק מתחומי המדעים והטכנולוגיה כתופעה אוניברסלית, אולם מחקרים השוואתיים משני העשורים האחרונים מראים באופן ברור שקיימת שונות רבה בין מדינות בפערים מגדריים אלו. למעשה, ייצוג הנמוך של נשים בתחומי לימוד ותעסוקה אלו הוא בעיקר נחלתן של המדינות המפותחות מבחינה כלכלית ואילו במדינות המאופיינות ברמת פיתוח נמוכה יותר קיימת רמת שוויון מגדרי גבוהה יותר בכל הקשור ללימודי מדעים וטכנולוגיה. מריה צ'ארלס, אחת הסוציולוגיות המובילות בעולם בתחום המגדר, הציעה הסבר לתופעה זו המבוסס על המעבר מתפיסות מטריאליסטיות המדגישות בטחון פיסיונלי לתפיסות פוסט-מטריאליסטיות המדגישות מימוש עצמי ובחירה אינדיבידואליסטית. על פי טענה זו, חברות מפותחות מבחינה כלכלית מעודדות צעירות וצעירים לבחור את תחומי הלימוד שלהם על פי "עניין אישי" אולם בחירה זו מושפעת באופן עמוק מסטראוטיפים חברתיים הנוגעים גם למגדר של התלמידים והתלמידות וגם לתחומי הלימוד. כך, דווקא "הבחירה החופשית" משמרת פערים מגדריים. עד כה טענה תיאורטית זו נבחנה בעיקר באמצעות מחקר כמותי המשווה בין מדינות, אולם מערך מחקר כזה אינו מאפשר להבחין בין מאפייני המערכת (למשל, תכניות לימודים, מנגנוני מיון והפרדה מגדרית) לבין היבטים תרבותיים. המחקר שלנו מבקש לנצל את המקרה הייחודי של ישראל כדי לנסות ולהציע הבחנה כזאת. בישראל, תחת אותה מערכת חינוך ריכוזית פועלים בתי ספר המשרתים את החברה היהודית המאופיינת ברמת חיים גבוהה יחסית ובערכים אינדיבידואליסטיים ופוסט-מטריאליסטיים ואת החברה הערבית המאופיינת ברמת חיים נמוכה יותר ובערכים קולקטיביסטיים. יתר על כן, נתונים משני העשורים האחרונים מראים כי בעוד בבתי הספר העבריים ייצוג החסר של בנות בתחומי הפסיקה והמחשבים נשמר, בבתי ספר המשרתים את האוכלוסייה הערבית פער זה נעלם ובחלק מהמקרים אף קיים ייצוג יתר של בנות. בסמינר זה נציג שני מחקרים, הראשון בחן כיצד מדיניות של הבחירה של בתי ספר במקצועות הגברה לתיכון, מעצבת פערים מגדריים בבחירת לימודי פסיקה ומחשבים. המחקר כלל שני בתי ספר, אחד המשרת אוכלוסייה יהודית והשני אוכלוסייה בדואית. בהתאם למגמות הארציות, בבית הספר שמשרת אוכלוסייה יהודית נמצא ייצוג חסר משמעותי של בנות בפסיקה ומחשבים ואילו בבית הספר דובר הערבית נמצא ייצוג יתר קטן לבנות. מחקר שני אותו נציג בוחן את השאלה האם הפרדה מגדרית בבית הספר עשויה למתן את ההשפעות השליליות של סטראוטיפים מגדריים על הבחירה של בנות במקצועות

לימוד מדעיים וטכנולוגיים באוכלוסייה המאופיינת בערכים פוסט-מטריאליסטיים. טענה נפוצה היא שסביבה בה יש רק בנות עשויה להפחית את הרתיעה שלהן ממקצועות הנתפסים כגבריים ולאפשר תהליכים של העצמה נשית שאינה מאוימת על ידי נוכחות של בנים. גם כאן, ישראל מספקת הזדמנות מחקרית חשובה לאור קיומו של מגזר ציבורי מופרד מגדרית - החינוך הממלכתי-דתי (ממ"ד). באמצעות ניתוח נתונים עדכניים של כלל אוכלוסיית מסיימי התיכון בישראל בדקנו האם אכן החינוך הממ"ד מאופיין בנגישות גבוהה יותר של בנות למקצועות הפיסיקה והמחשבים לעומת החינוך הממלכתי-עברי. ממצאי המחקר מראים כי הפער המגדרי בתחומים אלו דומה מאד בשני המגזרים גם אחרי פיקוח על רקע סוציו-אקונומי והישגים קודמים.